

Amnesty mótmælir ræðuleikunum í Kína

Amnesty International heitir á kinesisku stjórnina um at avdúka hvat er hent við teimum túsundtals ónevndu fangunum, ið eru handtiknir síðan blóðbaðið í Beijing í juni í fjør og hevur sent forsætisráðharranum Li Peng ein lista við meira enn 650 fangum sum tað hevur borið til at finna nevni á.

Nøvnini á hesum fangunum vórðu kunngjørd tann 16. maí, og er hetta longsti listi yvir fangar í Kína, sum felagsskapurin nakrantið hevur gjørt. Einku er vítað um, hvar flestu av fangunum sita, um teir eru ákærdir, settir fyri rættin ella dømdir.

Myndugleikarnir hava fært fram, at handtøkurnar eru eitt innanhýsis mál, og hava einans upplýst at eini 6.000 fólk vórðu handtiknir og at fleiri hundradu eru latin leys. Ymiskar keldur meta at sanna talið á handtøkum er fleiri tiggjútals túsund. Nøkur av teimum handtiknu eru sett fyri rættin og dømd, men frágreiðingar eru einans givnar um eitt lítið tal av hesum málum.

«Eitt ár eftir drápinu í Beijing er lagnan hjá hesum fangunum framvegis duld av almennu tøgini — men teir eru ikki gloymdir», sigur Amnesty International. «Vit kenna nevni á nøkrum teirra

og vilja fáa at vita, hvat er hent við teimum øllum».

Nógvir av teimum, sum finnast á listanum, eru samvitskufangar, sum eru handtiknir einans orsakað av friðarligum virksemini. Ein teirra er Liu Xiaobo, sum var ein av teimum fyra, ið byrjaðu hungursverkfall á Tiananmen torginum tann 2. juni, og seinni samráddist við hermenninar um afturtøku av studentunum av torginum. Fyri hetta varð hann ákærður fyri tilelvving til mótmælini og stuðul til vápnada mótstöðu, hóast Amnesty International hevur fingið fleiri vátanir um, at hann ikki eggjaði til ófrið og bað studentar um at lata vápn frá sær, sum teir høvdu fingið hendur á. Eftir hvat frætt er, situr hann í Qincheng fongslinum, og so vitt Amnesty International veit, er hann ikki settur fyri rættin enn.

Ein annar fangi, ið varð handtikin um somu tíð, er Long Xianping, sum er lærari og ikki hevði tikið lut í fólkaraðisrøsluni áðrenn 4. juni, men varð handtikin eftir at hon hevði hildið eina røðu, har hon fordømdi blóðbaðið í Beijing. Hon varð ákærð fyri mótkollveltingarligt virksemini, og tað kostaði henni tvey ára fongsul.

Amnesty International hevur samstundis kunngjørt eina frágreiðing, ið

gjallari lýsir málini hjá 16 fangum, teirra millum tibetanskar loysingarmenn, átrúnaðarligar leiðarar og stuðlar hjá fólkaraðisrøsluni frá sjeytiárunum, sum framvegis sita í fongslu. «Sum tað sæst av hesum málunum, eru handtøkurnar aftan á hendingina á Tiananmen torginum partur í einum mynstri av kúging, sum gongur fleiri tiggjuár aftur í tíðina», sigur Amnesty International.

Í fjør vórðu eini 60 fólk dripin og 1.000 handtikin í Tibet fyri luttøku í mótmælisingongum fyri frælsi. Sekstan nunnur vóru millum teirra, ið vórðu handtiknir fyri luttøku í friðar-

ligum kravgongum. Nakrar teirra vórðu sendar í arbeiðslegur úttan ákæru ella dóm, meðan aðrar vórðu fongslaðar fyri ákæru um mótkollveltingarligt virksemini.

Ymiskir átrúnaðarbólkar verða framhaldandi jagstraðir og limirnir handtiknir fyri at halda gudstænastur úttan almenna góðkenning. Tveir átrúnaðarligir leiðarar, sum vórðu handtiknir í 1984, sita framvegis í fongslu.

Fleiri framstandandi stríðsmenn fyri fólkaraði frá sjeytiárunum sita framvegis í fongslu, teirra millum Xu Wenli, stovnari og útgevni av fleiri

óalmennum tíðarritum. Hann varð handtikin í 1981 undir einari atsókn móti tilikum tíðarritum og varð seinni dømdur í 15 ára fongslu; harafturat misti hann politiskur rættið síni í fyra ár.

Amnesty International sigur, at tøgini hjá myndugleikunum um tey, ið vórðu handtikin seinasta ár, er serliga ódámig orsakað av at pining og órættiligur rættargangur eru vanlig fyrirbrigdi í Kína. Verndartiltøk móti piningu eru ófullgjørd og eingin regla er í kinverskari lóg um at maður er ósekur inntil hann hevur fingið dóm. Rættarsakir eru ofta eitt eiti, og dóm-

urin er mangan sagdur frammanundan.

Loyniligar avrættingar hava eisini verið framdar í stórum tali. Sambært summum keldum vórðu fleiri hundrad fólk loyniliga tikin av døgum í Beijing millum juni og august í fjør.

«Drápinu og handtøkurnar í fjør eru bert tey seinastu ógvissligu døminu um umfatandi og varandi forfylging í Kína», sigur Amnesty International. «Okkara orð til stjórnina eru at hesi mannarættindabrot koma altjóða samfelagnum við, og at altjóða trýst ferð at vara við».

Ymiskt um P-talið

Í álvarsmálinum, sum P-talið er fyri mangan feroyingur, er drepani at siggja hvussu málið verður víðfarið av fjøld politikaranna.

Sendingin «Litlating» týskvöldið var ein skilgildur undirstrikan av hvussu litla føling politikararnir hava viðvíkjandi tí, sum rørist í fólkunum. Feroyar verða kallaðar eitt demokratiskt samfelag, og tinglimsins lagnutunga tíma fjórða hvørt ár hevur atkvøða borgaranna stóran týdning fyri hin fólka-valda, sum við øllum eyðmjúkleikans bønnum fellur veljaranum til kniggja fyri at biðja um stuðulin. Í hvørjum føri kann hin fólkavaldi sjálvandi ikki koma ynski veljaranna á mæti, tí tinglimur hevur

nógva annað, hann skal rætta seg eftir. Kanska er hann ein av mongum í sama flokki og kanska hevur hann eisini bundið seg til eitt samgonguskjal. Allir veljarar skilja vandamálið, tinglimurin er i og av teirri orsök gerast vit ikki firtir um avgerð og stóða tinglimsins stundum stríðir ímóti hugsan okkara.

Men um tinglimirnir duga at lesa barometurstandin ímillum fólk hvat P-talinum viðvíkur, áttu teir, ikki bert út frá einum fólkaræðisligum sjónarmiði, men serstakliga út frá einum samvitskusjónarmiði, fyri langari tíð síðani samsintir at verið farnir til verka, tí úttan iva er mótstöðan móti P-talinum javnt býtt ímill-

um fólk floksliga. Heldur er eingin ivi um, at nakað annað mál nakrantið hevur havt slíka mótstöðu, sum lógin viðvíkjandi P-talinum. Men gakk. Tinglimirnir skoyta bert hvør eftir øðrum og tveita skuldina yvir á hvønn annan.

«Litlating» týskvöldið var eitt valadømi um, hvussu stutt tinglimirnir eru at sær komnir. Fólkafloksumboðið, sum segði seg at hava ein samdan fólkaflokk aftan fyri seg, virkaði minni stóðufastur enn væntað, havandi í huga tann samda fólkaflokk, hann sigur seg hava í rygginum, og tá tjóðveldisumboðið sum rimuligt var, kom við spurninginum um hvi fólkaflokkurin tá ikki

hevði gjørt meira við málið í samgonguni, virkaði fólkafloksumboðið tverri sera óupplagt. Sambandsumboðið endurtók seg sjálvt fleiri ferðir, og vísti á hvussu neyðugt tað var fyri hann sum landsstýris-mann at halda lógina, sum um vit veljarar ikki vita at allar lógr skulu haldast. Javnaðarumboðið kom sum hann er vanur við frasuni um øll hini, sum blása við mjøli í munninum, sum um hansara flokkur var eitt undantak í so máta.

Har søtu teir so fittir, fyra fólkavaldir menn, hvør í sínum lag skyldandi og skoytandi hvør uppá annan.

Soleiðis verður veljarin hildin fyri gjøldur í navni demokratisins, har ein

samanvavstur av sjónarmiðum telur meira enn at hava eina greiða stöðu, tí so langt kemur ein tinglimur aldrin, at hann ikki kann greiða frá sínum sjónarmiðum úttan at blanda alheimin uppi. Men ein hálvur sannleiki, sum er verri enn ein heil lygn, telur meira tá ið ræður um at nøgdgera allar partar.

Vónsvikjandi kennist tað tá ið slík sending, sum

P

Framhald á síðu 8